

УДК 336.3

СУЧАСНИЙ СТАН СВІТОВОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ

Капанова Л.Г. доцент кафедри економічної теорії ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», к.е.н., доцент, м. Маріуполь

Капанова Л. Г. Сучасний стан світового зовнішнього боргу.

У статті зроблено аналіз сучасного стану світового зовнішнього боргу який склався у всьому світі. Наведено рейтинги країн за ВВП та зовнішнім боргом. Визначено місце України у рейтингах країн за рівнем зовнішнього боргу. Визначено, що серед країн що займають лідируючі позиції в цих рейтингах такі провідні країни, як США – 1 місце у рейтингу, Китай, Японія, Німеччина та багато інших, які відносяться до високо розвинутих країн. Проблеми зовнішнього боргу не є виключенням і для України. Зазначено, що жодна держава в світі не може обійтися без зовнішніх запозичень. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проектів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Зовнішній борг деяких провідних країн світу значно перевищує ВВП цих країн. Проаналізовано відношення державного та гарантованого боргу України до ВВП та рівень його критичного значення. Наведена динаміка приросту ЗБ України за 2003 – 2011. Зроблено висновок, що Україна має високий рівень зовнішнього боргу, при цьому його величина не є критичної для нашої економіки. Сучасні тенденції зовнішнього боргу є такими, що майже всі країни світу виступають як у ролі кредиторів, так і у ролі боржників, не виключенням є провідні країни світу.

Kapranova L. The current state of world debt.

The article made an analysis of the current state of world debt is prevailing everywhere. It shows the rankings of countries by GDP and external debt. The place of Ukraine in the ranking of countries in terms of foreign debt. It was determined that among the countries that are leaders in these rankings are leading countries like USA - 1st place in the ranking, China, Japan, Germany and many others who belong to the highly developed countries. Problems of debt is no exception for Ukraine. It is noted that no country in the world can not do without foreign loans. The bulk of the loans obtained is spent to finance current spending. To finance development projects using only funds from international financial institutions and foreign banks. The external debt of some leading countries exceeds their GDP. It is analyzed the ratio of public and publicly guaranteed debt of Ukraine's GDP and its critical value. Present dynamics of external debt Ukraine in 2003 – 2011 was analysed. It was concluded that Ukraine has a high level of external debt, while its value is not critical for our economy. Modern trends in external debt are such that almost all countries act as both creditors and debtors as without exception are leading the world.

Капанова Л. Г. Современное состояние мирового внешнего долга.

В статье сделан анализ современного состояния мирового внешнего долга которое сложилось во всем мире. Приведены рейтинги стран по ВВП и внешнему долгу. Определено место Украины в рейтингах стран по уровню внешнего долга. Определено, что среди стран занимающих лидирующие позиции в этих рейтингах такие ведущие страны, как США - 1 место в рейтинге, Китай, Япония, Германия и многие другие, которые относятся к высокоразвитым странам. Проблемы внешнего долга не является исключением и для Украины. Отмечено, что ни одно государство в мире не может обойтись без внешних заимствований. Основная часть привлеченных с помощью займов средств расходуется на финансирование текущих расходов бюджета. Для финансирования проектов развития используются только средства от международных финансовых организаций и иностранных банков. Внешний долг некоторых ведущих стран мира значительно превышает ВВП этих

стран. Проанализировано соотношение государственного и гарантированного долга Украины к ВВП и уровень его критического значения. Приведена динамика прироста ВД Украины за 2003 - 2011. Сделан вывод, что Украина имеет высокий уровень внешнего долга, при этом его величина не является критической для нашей экономики. Современные тенденции внешнего долга являются таковыми, что почти все страны мира выступают как в роли кредиторов, так и в качестве должников, не исключением являются ведущие страны мира.

Постановка проблеми. Характерною ознакою сучасного світового господарства є нестача власних ресурсів майже у всіх країн світу, які необхідні для здійснення внутрішніх вкладень, покриття дефіциту державного бюджету, проведення соціально-економічних перетворень та виконання зобов'язань за зовнішніми запозиченнями, тощо. Деякі з країн є одночасно і кредиторами (США, Японія, Німеччина) і боржниками (США, Японія, Німеччина) інші - тільки боржниками. Сучасні світові потоки фінансових ресурсів багато в чому ґрунтуються на нерівномірності економічного розвитку і нерівномірності поточних платіжних балансів. Зміни світового економічного середовища поставили нові завдання перед урядами держав, діловими колами та міжнародними фінансовими інститутами, і вирішення проблеми боргової залежності є першочерговою серед цих завдань. Для нинішньої фінансової глобалізації характерний рух фінансових ресурсів за межами державних кордонів, тобто вона регулює сукупність відносин, пов'язаних з формуванням, акумулюванням і використанням ресурсів у міжнародному масштабі. Тому сучасні проблеми боргової залежності посідають перше місце в світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним питанням державного боргу присвячені роботи вітчизняних економістів,

, А.М.Мороза, С.С.Осадця,

В.М.Федосова, С.І.Юрія, Фурман І. В.,Пасічник Ю. В. та інших.

Метою статті є визначення сучасного стану світового зовнішнього боргу та місця України у світових боргових процесах.

Викладення основного матеріалу дослідження. На даний час в світі сформувалась чітка тенденція до збільшення загального рівня зовнішнього боргу між всіма країнами, тобто всі країни одночасно виступаючи позичальниками у одних країн, є і кредиторами у інших.

Обсяги боргів переважної більшості країн світу постійно збільшуються, причиною цього явища є дефіцит бюджетів, витрати на підтримку національної валюти, фінансування соціальних та інфраструктурних програм, які не є співставними з державними бюджетами країн, що їх реалізують. Запозичення держави сьогодні цікавлять чимало громадян, які переймаються фінансовими справами своєї країни. Процес отримання позик з одного боку дозволяє країні швидко вирішити гострі проблеми та фінансувати перспективні національні проекти, з іншого – неефективне використання запозичень суттєво збільшує навантаження на державний бюджет майбутніх років. (1)

В таблиці 1 наведено рейтинги країн за ВВП та зовнішнім боргом у 2012 році (трлн. \$). Серед країн що займають лідируючі позиції в цих рейтингах такі провідні країни, як США – 1 місце у рейтингу, Китай, Японія, Німеччина та багато інших, які відносяться до високо розвинутих країн. Проблеми зовнішнього боргу не є виключенням і для України.

У рейтингу країн за ВВП та зовнішнім боргом у 2012 році Україна посідає 53 місце у світовому рейтингу ВВП і 38 місце у рейтингу зовнішньої заборгованості (табл. 1).

Основним показником, який показує наскільки ж рівень державного боргу є критичним є % від ВВП. За різними джерелами цей показник не повинен перевищувати 60 % ВВП країни. За даними таких провідних організацій як ЦРУ, Євростат та МВФ, рівень державного боргу деяких провідних країн таких, як Японія, США, Велика Британія значно перевищує ВВП цих країн (табл. 2). Відношення державного боргу України до ВВП складає 40%, тобто можна вважати, що критичний рівень боргової залежності наша країна ще не досягла.

Таблиця 1 – Рейтинги країн за ВВП та зовнішнім боргом у 2012 році (трлн. \$)

№	Країна	Рейтинг ВВП	ВВП, трл. дол. США	Рейтинг зовнішній борг	Зовнішній борг, трл. дол. США	№	Країна	Рейтинг ВВП	ВВП, трл. дол. США	Рейтинг зовнішній борг	Зовнішній борг, трл. дол. США
1	США	1	15,680	1	15,93	16	Індонезія	16	0,878	32	0,251
2	Китай	2	8,250	19	0,71	17	Туреччина	17	0,795	31	0,337
3	Японія	3	5,964	5	3,02	18	Нідерланди	18	0,773	7	2,49
4	Німеччина	4	3,401	3	5,72	19	Саудівська Аравія	19	0,727	40	0,134
5	Франція	5	2,609	4	5,17	20	Швейцарія	20	0,632	11	1,563
6	Великобританія	6	2,441	2	10,09	21	Іран	21	0,549	86	0,148
7	Бразилія	7	2,396	26	0,428	22	Швеція	22	0,526	17	1,034
8	Росія	8	2,022	21	0,632	23	Норвегія	23	0,501	20	0,65
9	Італія	9	2,014	8	2,46	24	Польща	24	0,488	29	0,364
10	Індія	10	1,825	28	0,376	25	Бельгія	25	0,485	13	1,424
11	Канада	11	1,819	14	1,33	26	Аргентина	26	0,475	35	0,141
12	Австралія	12	1,542	18	0,808	27	Австрія	27	0,399	18	0,808
13	Іспанія	13	1,352	9	2,31	28	ЮАР	28	0,384	36	0,137
14	Мексика	14	1,177	30	0,352	29	Венесуела	29	0,382	51	0,075
15	Корея	15	1,156	27	0,413	30	Колумбія	30	0,366	50	0,0824
16	Індонезія	16	0,878	32	0,251						
	Разом		62,008		60,01						
	Україна	53	0,176	38	0,135						
	Інші держави і невизнані території(181)		9,459		12,694						
	Світовий ВВП(212)		71,643		72,703						

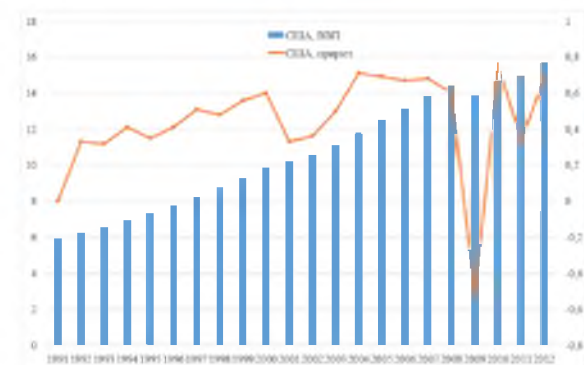
Таблиця 2 – Країни за рівнем державного боргу до ВВП

Країна	% від ВВП (ЦРУ і Євростат)	% від ВВП (МВФ)
Японія	197,5	220,00
США	102	94,36
Велика Британія	79,9	75,50
Швейцарія	38,7	54,52
Україна	40,1	40,06
Швеція	39,7	39,70
Росія	9,0	11,75

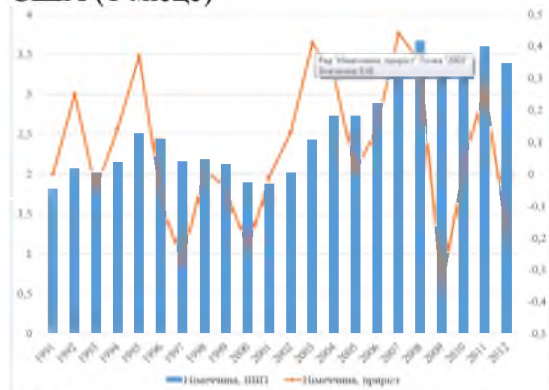
Вважається, що чим вище ВВП країни, тим меншим є її зовнішній борг, і навпаки, якщо ВВП низький, зовнішній борг є високим. Розглянемо деякі країни світу, у яких значний обсяг ВВП і які посідають перші місця в рейтингу. Та визначимо місце України в цьому рейтингу (рис. 1). Як видно з рис 1. Та табл. 1. Україна посідає 53 місце ВВП за деякими країнами світу 1991 – 2012 рр. (трлн, \$). Серед країн, що за рівнем свого розвитку значно відстають від нашої держави, але мають більш високий обсяг ВВП такі країни як, Індонезія, Венесуела, Колумбія, Індія, Мексика.

Жодна держава в світі не може обійтися без зовнішніх запозичень. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проектів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Зовнішній борг деяких провідних країн світу значно перевищує ВВП цих країн (рис. 2).

В Бюджетному Кодексі України зазначено, що сукупний борг держави не повинен перевищувати 60% ВВП країни, якщо ця межа буде перевищена, то країні може загрожувати дефолт. Щодо зовнішнього боргу, то за різними джерелами він не повинен перевищувати 35% ВВП.

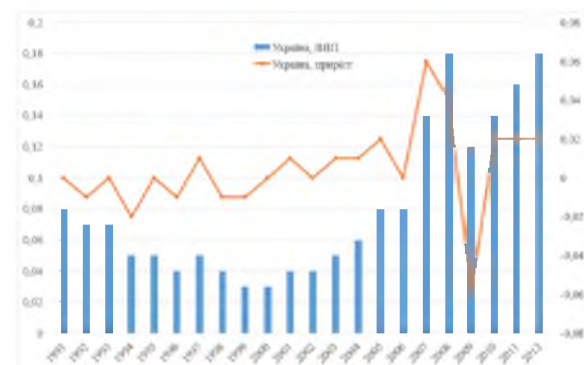
США (1 місце)

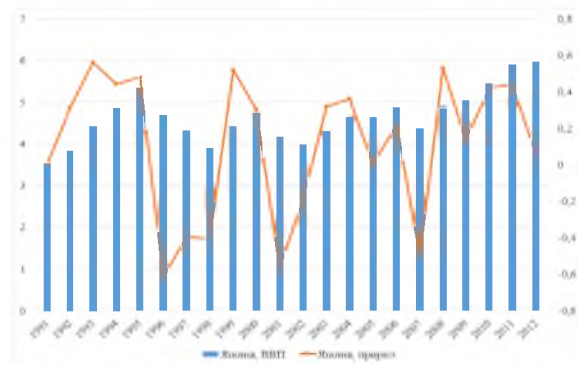
в) Німеччина (4 місце)

б) Великобританія (6 місце)

ж) Україна (53 місце)

а)

д) Японія (3 місце)

г) Франція (5 місце)

е) Росія (8 місце)

з) Індія (10 місце)

Рис. 1 Динаміка ВВП за деякими країнами світу 1991 – 2012 рр. (трлн, \$)

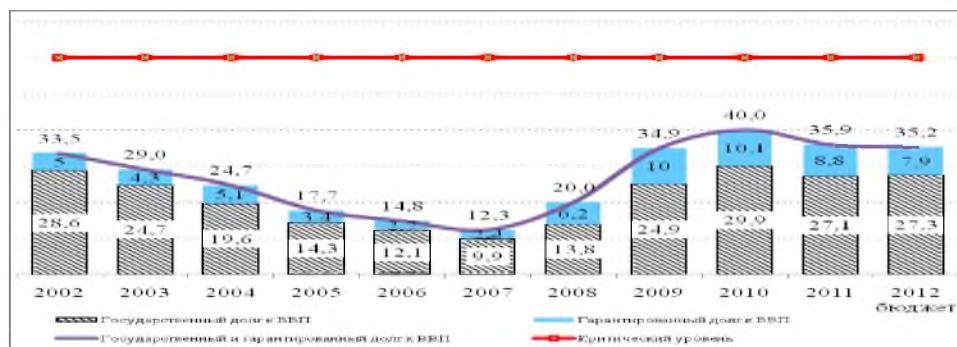

Рис. 2. Відношення державного та гарантованого боргу до ВВП та рівень критичного значення

Таким чином, Україні ще не загрожує дефолт, тобто рівень зовнішнього боргу ще не досяг критичної межі, но вже є досить значним. При цьому, показниками які дають біль точну картину є ВВП на душу населення і ЗБ на душу населення. За цими показниками в Україні ВВП на душу населення складає 7500 \$ США (табл. 3.) і посідаємо тільки 129 місце серед інших країн, поступаючись таким країнам як Венесуела, Тонга, Алжир, Бразилія та багато інших.

Таблиця 3 – ВВП на душу населення

Назва країни	Глобальний рейтинг	ВВП на душу населення (ППС) \$
Люксембург	5	81100
Норвегія	8	55900
Гонконг, Китай	11	52300
США	12	50700
Швейцарія	14	46200
Канада	16	43400
Австралія	17	43300
Австрія	18	43100
Нідерланди	19	42900
Швеція	21	41900
Германія	24	39700
Бельгія	25	38500
Данія	26	38300
Великобританія	28	37500
Росія	71	18000
Білорусь	79	15900
Казахстан	89	14100
Венесуела	91	13800
Україна	129	7500

По рівню зовнішнього боргу на душу населення Україна займає 76 місце серед інших країн. Зовнішній борг на душу населення у 2012 році склав 3010 \$ США (табл. 4.)

Таблиця 4 – Зовнішній борг на душу населення

Назва країни	Глобальний рейтинг	Зовнішній борг на душу населення \$
Люксембург	1	5191780
Швейцарія	6	197211
Великобританія	7	160039
Нідерланди	8	148650
Фінляндія	12	113872
Швеція	13	113579
Австрія	16	98312
Кіпр	17	95048
Франція	18	78619
Германія	19	70339
Австралія	21	67997

Назва країни	Глобальний рейтинг	Зовнішній борг на душу населення \$
США	23	50757
Казахстан	50	7824
Болгарія	51	7181
Ліван	52	7009
Чілі	55	6129
Румунія	56	6046
Аруба	57	5332
Гренада	58	5229
Росія	64	4433
Мексика	75	3069
Україна	76	3010

Якщо розглядати динаміку приросту ЗБ України за 2003 – 2011, то можна визначити, що за період з 2007 року по 2011 відбувається зниження приросту зовнішнього боргу України, що є позитивним аспектом в діяльності держави.

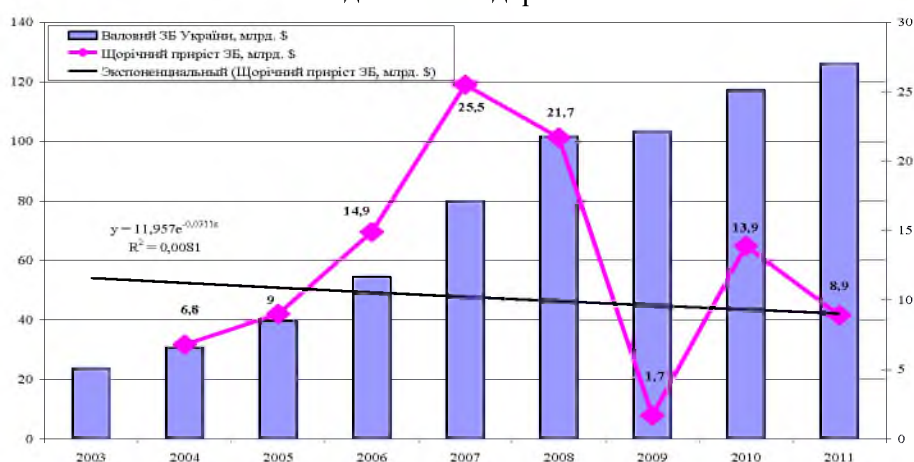

Рис. 3. Динаміка приросту ЗБ України за 2003 – 2011 (на початок року, млрд. дол. США)

Висновок. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проектів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Зовнішній борг деяких провідних країн світу значно перевищує ВВП цих країн. Проаналізовано відношення державного та гарантованого боргу України до ВВП та рівень його критичного значення. Наведено динаміку приросту ЗБ України за 2003 – 2011. Україна має високий рівень зовнішнього боргу, при цьому його величина не є критичною для нашої економіки. Сучасні тенденції зовнішнього боргу є такими, що майже всі країни світу виступають як у ролі кредиторів, так і у ролі боржників, не виключенням є провідні країни світу.

Список використаних джерел:

1. Логвіновська С. І. Управління державним боргом України в контексті подолання економічної кризи в Україні /С. І. Логвіновська // "Ефективна економіка" <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2006&p=2>
2. MECOMeter - Macro ECONomy Meter // Collection of Key Economic & Demographic Indicators, compiled from trusted sources and presented in tables, charts and thermal maps. / <http://mecometer.com>

Ключові слова: ВВП, зовнішній борг, критичне значення, зовнішні запозичення, дефолт.

Ключевые слова: ВВП, внешний долг, критическое значение, внешние заимствования, дефолт.

Keywords: GDP, external debt, the critical value, external borrowing, default